

sličica sa slikom presv. Bogorodice; oni mole litanije u čast Kozlovske, a na koncu „Zdravo Marija“ dodaju: „sv. Marija (Kozlovska), ženo Gospoda Isusa Hrista, moli se za nas“ itd. Za biskupa (?) Kovaljskoga drže, da će postati arhangjelom.

Da se ta strašna jeres tako brzo raširila i da je toliko pristaša našla megju katoličkim Poljačkim narodom, bit će tomu po svoj prilici jedan razlog u tomu, što je ondješnje svećenstvo zbog neprestanoga uplitanja ruske vlade u upravu katol. sjemeništa slabije odgojeno i izobraženo, a po tomu i vjernici slabije poučeni. Samo se tako može donekle da rastumači onaj silni upliv jedne egzaltirane žene na tolike svećenike. Svećenik Kantak drži, da se s Kozlovskom poslužio sam nečisti duh, da izazove razdor u katol. crkvi, pa da joj je u tu svrhu dao neka neobična objavljenja. Da je Kozlovska imala neke vizije, drže i neki drugi katol. pisci kao: Honorat, Mazanek, Pidinkovski, D. I. itd. (Vidi „Nyva“. Lavov 1911.)

Dr. D. Nj.

313.—1913. Crkva je Kristova, to „gorušičino zrno“ evan-gjelsko, imala od svoga početka pa u svako doba da zasvjedoči onu Spasiteljevu: „i vrata je paklena ne će nadvladati“. Ma da je od njena osnutka stizavaju sve i najveće nevolje, ma da na oko izgleda, te ona mora da podlegne, ne ostavlja je ipak ni u kojoj nevolji njen božanski Utemeljitelj, te ona iza svake navale ne samo da se održaje, nego još sveudilj jača biva za nove napadaje i navale.

Već sam aparat, koji imade da to kraljevstvo božje na zemlji širi, slab je i nestašan. Proti bjesnilu poganstva i navalama poganskih filozofa obilaze svijetom prosti i neuki ribari i ti imadu da carstvo božje prošire bijelim svijetom. Proti kićenim govorima i filozofskim spisima imade da se bori priprosti i slabo izobraženi živalj ribarski. Proti oholosti i tvrdoglavosti židovstva stoji bezazlenost aparata apostolskoga. Tko bi na ljudsku sudeći mogao očekivati, da će ipak taj slabiji i nerazmjerno neukiji aparat održati pobjedu!

A ni sama iskvarenost ljudskoga srca nije nipošto prijala strogomu načinu života i svim moralnim propisima kršćanstva, nego ih od sebe odbijala.

Što tek da reknemo o onim krunjenim glavama, koje u

vrijeme osnutka toga božanskoga kraljevstva vladaju cijelim gotovo tada poznatim svijetom?

Rimski carevi za vrijeme prvih 300 godina svi su skoro proti crkvi Kristovoj. Oni ju pače drže za vjeru državi pogibeljnu, ter izdaju državne zakone proti njoj. Kršćani se ne smiju ni udruživati. Kršćane valja progoniti već zato, što su kršćani, a ne treba da im se dokaže kaki zločin. Već je samo ime kršćanin — zločinstvo! I proti takim nazorima samih rimskih careva, proti ovakovim zakonima uperenim i na samo ime kršćansko, neka uspješno rade jadni i nemoćni Spasiteljevi ribari! Na jednoj strani sila i nasilje, a na drugoj nemoć i sama blagost. Tko će pobijediti?

Krv je kršćanska omastila sela i gradove, ona se rumeni po gradskim ulicama i po zabitnim zakucima. Krv svoju, život svoj polažu za vjeru bogatuni i sirotinja, učenjaci i neuki, starci i mladići, djevojke i žene. Jerbo je bila u praksi i ona: percute pastorem, koje čudo, što nalazimo medj kršćanskim mučenicima tolike djakone, svećenike a i biskupe. A jerbo su mnogi biskupi dobro uvidjali, da će se njihova kršćanska općina, slaba još u vjeri, sva rastepsti i raspršiti, ako ne bude i čim ne bude njih, njihovih pastira, u životu, skrivali su se, te iz svojih skrovišta upravljali svojim stadom, u vjeri ga krijepili i na ustrajnost sokolili. Pa ni sami nasljednici sv. Petra na stolici rimskoj, ni isti Kristovi zamjenici na zemlji nisu bili pošteđeni. I rimski biskupi polažu doduše mnogi život svoj za sv. vjeru, no vidimo ih opet i takih, koji se skrivaju za dobrobit crkve, koji nalaze zaklonište svoje u pustarama, pače i pod zemljom u katakombama, odakle upravljaju crkvom Kristovom. Oko njih okupljali su se vjernici, te tako nalazimo u prvo doba crkvu Kristovu, to kraljevstvo božje na zemlji, sakrivenu pod zemljom, da tamo strune i pusti svoje mladice nad zemljom i to tako, te danas nema dijela svijeta, u kom se ne bi nalazilo to kraljevstvo božje — crkva Kristova.

Ona crkva, koja se eno krije pred svijetlom sunčanim pod zemljom, ona crkva, koju su mislili neki rimski carevi sasma istrijebiti s lica zemlje, ipak nije propala.

Dosta je medj inim spomenuti samo imena: Neron, Decije, Dioklecijan i svakomu je znano, kako već nije ljudska zloba i iskvarenost više podobna bila ni da izmišlja grozota i muka i mučila, koja ne bi bila aplicirana na kršćanima. I sami

bi mučitelji spješali, no kršćani nijesu. I najgrozniji i najkrvoločniji car Dioklecijan ne može ni sa svoja četiri krvava edikta da skrši i uništi kršćana, pak se na to iznenada — zahvalio na carskoj kruni.

Ni to nije još donijelo kršćanima slobode. Oni i dalje imaju da trpe progonstva i muke. No božjoj se Providnosti svidjelo tu svetu ustrajnost kršćansku doskora naplatiti, nagraditi.

Na carski je stolac doskora došao car, koji je oslobodio kršćane ovoga ropskoga im položaja, car, koji je ne samo kršćanima bio naklon, nego odlučio kršćanima podijeliti i potpunu slobodu, car, koji je samu kršćansku vjeru odlučio učiniti državnom vjerom. Bio je to car Konstantin Veliki. Učinio je on to t. zv. milanskim ediktom g. 313. Ima tome dakle šestnaest stotina godina, što crkva Kristova uživa slobodu, što njeni sljedbenici smiju otvoreno i bez straha da ispovijedaju svoju vjeru.

Nije od g. 313. više kraljevstvo božje pod zemljom sakriveno, nije ono više tek u katakombama, već se je pomoljilo iznad zemlje i stere se kud i sav gotovo svijet. Ne moraju više iza godine 313. da se pape ni vjernici okupljaju po katakombama i tamo obavljaju svoje pobožnosti, da tamo prikazuju nekrvnu žrtvu novoga zavjeta, već se i pape i biskupi a i svi vjernici smiju da sastaju otvoreno i javno u veličajnim hramovima božjim na molitvu i sv. misu.

Kolike li razlike, koje li stečevine za crkvu božju! No nije pri tom samo ostalo. Sve što je kršćanima za vrijeme progona oteto, imalo se sada vratiti, a dotadašnje je posjednike tih dobara imala odštetiti državna blagajna.

No još su osim ovih materijalnih odmazda dobili kršćani od Konstantina većih moralnih stečevina. Svi su se zakoni državni, koji su smetali kršćanima, imali ukinuti. Tako je ukinut državni zakon, koji je mogao sprečavati kršćanski celibat i djelovanje. Ukinute su sve one institucije civilne, koje su smetale kršćanskoj pobožnosti kao n. pr. trgovina na nedjelju, pozivanje na sud nedjeljom i slično. Ukinute su i ine kazne, koje su bile na ruglo kršćanstvu tako, te se u buduće nije smjelo nikoga propeti na križ iz poštovanja naprama sv. križu, na kom je visio Otkupitelj roda ljudskoga. Isto tako nije bilo dozvoljeno, da koga u buduće za kaznu u licu iznakaze, jer smo svi stvo-

reni na sliku i priliku božju. Kršćanske je crkve oslobodio Konstantin od plaćanja poreza, no poganskih hramova nije. Kršćanski biskupi i svećenici su imali prednost pred paganima tako te nisu plaćali ni oni poreza, a uz to je njihov pravorijek u mnogim pitanjima imao obvezatnu moć. Kršćanske su crkve odsele smjele primati zapise i baštine.

A što tek da reknemo o poštovanju, što ga je mironosac car Konstantin iskazivao sv. križu Kristovu!

Da poruži kršćanstvo dao je poganski car Hadrijan izdignuti na Golgoti i na sv. grobu kipove u čast Jupiteru i Veneri hoteći, da tim smete kršćane u pohadjanju tih svetih mjesta. No Bog je odredio drugačije. Ovi su kipovi poganskih božanstva došli u dobar čas kršćanima, da se barem ne zametne trag tim svetim mjestima. Jer je sveta Konstantinova majka dala te statue maknuti i tamo prekapati tako dugo, dok nije zbilja pronašla sv. križ Spasiteljev. Sveta je Helena dala veći dio sv. križa srebrom okovati i pohraniti u Jerusalemu. A sam je Konstantin dao na sv. grobu izdignuti novu presjajnu crkvu. Sa svih su se strana imale dragocjenosti onamo snesti.

No i u Rimu je dao car podići krasnu crkvu u čast svetomu križu.

Car je dao kršćanima i slobodu vjeroispovijedanja, no pobrinuo se i za to, da budu imali kršćani i gdje da dostojno svoju vjeru ispovijedaju, t. j. da budu imali što ljepših svetih domova božjih. Osim već spomenutih crkava izdigao je još jednu monumentalnu crkvu u Betlehemu, koja još i danas stoji. Isto tako je on izdigao najstariju crkvu u Rimu, sv. Ivana lateranskoga, crkvu sv. Petra na brežuljku vatikanskome, crkvu u čast sv. Pavlu i u čast sv. Lovri.

Kad je ono grozni progonitelj kršćana Galerije već god. 311. potpisao edikt, kojim pred smrt svoju dozvoljava kršćanima da smiju svoju vjeru slobodno ispovijedati, bili su kršćani gotovo opojeni od radosti i veselja nad tolikom im iskazanom srećom. Oni su odmah ostavili svoja zabitna i skrovita obitavališta, kao: pustinje, rudnike, kamenolome, katakombe itd., ter vesela lica obilazili gradskim ulicama i trgovima pjevajući pjesme i psalme Bogu svome u čast.

Koliko je tek veselje, koja radost mogla i morala da ispunja svu dušu i srce oduševljenih kršćana, kad osim ove slo-

bode imadu cara, koji se i sam brine za njih, za njihove biskupe i svećenike, za njihove duševne potrebe, ter im i ovako veličajne diže hramove božje! Tko je to veselje, taj duševni njihov užitak kadar da vjerno opiše? Tko je podoban da ocрта ono veliko zadovoljstvo, onu duševnu utjehu kršćana, što su nakon tolikih patnja i stradanja, nakon tolikih najvećih svojih krvavih žrtava ipak jednom dobili zadovoljštinu za svoja pregaranja, muke i stradanja!

Jest to i zbilja veliki momenat! G. 313. i milanski edikt slave evo svoju 16. stogodišnjicu baš ljetos. I u redu je, da se taj veliki čin što veličajnije proslavi.

U svako je doba bio taj vellčanstveni momenat pun pouke za kraljevstvo božje na zemlji. Jer dok su prvi kršćani imali kroz tri stoljeća skoro bez prekidanja da trpe, pate i stradaju, zar se takova šta nije moglo i imalo i kasnije i u svako vrijeme da ponovi? Ako i nisu imali vjerni sljedbenici Kristovi više nikada da tako dugo uzastopce trpe, bilo je ipak stradanja uvijek sad većih i dužih, sad manjih i kraćih.

Imali su naročito mnogo da trpe reprezentanti crkve, njezini biskupi i svećenici. Najvećih su ipak stradanja imali da snašaju prvaci crkve, rimski biskupi, pape. Sad se diže istok na njih, sad navaljuje zapad.

Sad traže grčki basileusi od pape ono, čega im papa ne može i ne smije da daje. Sad bi rado carevi grčki da im papa dopusti pačati se ne možda u državničke poslove — jer im u to pravo u opće nije nitko nikada dirao — nego da im priznade pravo izdavati i vjerske formule. Ta i suviše je poznat cezaropapizam grčkoga carstva, nego li da se i čas više s njime bavimo.

No nije bio manji ni cezaropapizam zapadnih mnogih vladara.

Despote zapadni srednjega vijeka ne zaostaju za goropadnim bizantinskim basileusima. Henriku IV. smeta toli silno papa Grgur VII., da ga poziva neka sadje sa Petrove stolice i ustupi je vrijednijem od sebe. Pa ipak!

Isti taj gordi Henrik IV. putuje po cičoj zimi mjeseca siječnja preko Alpa, dolazi sam, nepozvan i čini dragovoljno pokoru pred tvrdjom Kanosom, pred papom Grgurom VII.

Oholi se Hoenštaufovac Fridrik Barbarosa tako uzgoropadio i razljutio na papu Aleksandra III., ter ga ni za papu ne priznaje, ni Aleksandrom više ne će, nego kardinalom Rolandom da zove.

A gle!

Onaj Barbarosa, koji je sam prisegao, a i sve svoje podanike i biskupe silio da prisegnu, te ne će ni oni ni on nikada Aleksandra III. da priznadu papom, taj isti Barbarosa ne dugo zatim na Markovom trgu u Mletcima pred crkvenim vratima katedralne crkve pada na koljena pred istim tim papom Aleksandrom III.

Kolike li satisfakcije za crkvu i njezinu vrhovnu glavu, koja je prije toliko trpjela, a tad slavila slavlje!

Još jedan primjer.

A zar se je drugačija igra odigrala n. pr. i prije kakovih 100 godina naime godine 1813. sa nezasitnim Napoleonom.

Kad je Europu gotovo svu upokorio i slomio, tijesna mu je, ter polazi i izvan nje na vojnu. Toliki silnik ne zadovoljava se naslovom kraljevskim. Ta riječ kralj je za njega pusta i otrcana fraza. On svomu sinu u kolijevki podjeljuje naslov „kralja rimskoga“. On sam hoće da bude car. Na carsko krunisanje pozivlje on papu u Pariz. No i tom prigodom daje on osjećati, da će to biti krunisanje — Napoleonovo. Ma da je točno zakazana ura za krunisanje, ma da je i sam papa imao da to krunisanje obavi, ma da je papa došao točno u odredjenu uru, koga nema? — Napoleona, i to tako da je papa morao čitav sat na njega da čeka. A i onda kad je došao, prezreo je papino krunisanje, te sam sebi i svojoj carskoj supruzi stavio carsku krunu na glavu.

Isto je tako učinio i u Milanu, gdje si je sam postavio na glavu željeznu krunu, a ipak pri tom rekao: „Bog mi je tu krunu dao, a jao onome, tko se usudi u nju da dirne“.

Kad je papi oteo njegova dobra vremenita, htio je da to opravda tako, jer da je on nasljednik Pipina i Karla Velikoga, pa da zato on može uzeti papi, što su mu ovi dali.

No koliki je Napoleon bio tek cezaropapista! On je stavio u katekizam, da je vojna dužnost tako sveta, da onaj, tko bi joj se otimao, zaslužuje vječno prokletstvo.

On nalaže papi, da razriješi ženidbu, što ju je zakonito sklopio njegov brat Jeronim s nekom protestantkinjom u Ame-

rici. A kad mu toga za volju nije učinio papa, onda je Napoleon sam krepošću svoje vlasti tu ženidbu razriješio.

Kad se nije nadao iz braka sa Josipom Beauharnais potomstvu, uzeo je za ženu kćer austrijskoga cara Franje II. Lujzu, a da nije ništa za to ni pitao pape.

Pobožne je zaklade stavio pod svjetovnu upravu.

Po cijeloj je Italiji ukinuo bratovštine.

Izdavao je crkvi neprijateljske zakone itd., itd. A što je tek pravio Napoleon sa samom posvećenom osobom papinom!

Dva puta ga je dao uhvatiti i deportirati iz Rima. Prvi puta je dao k njemu provaliti poslije ponoći oružanom snagom i naglo ga voditi od mjesta do mjesta bez odmora.

Drugi ga je puta dao slaba i nemoćna vući u poštarskim kolima i to takim načinom, da je bolni papa morao da prime već i svetu okrepu za umiruće. I još je ovakav morao drugi dan već dalje na put i to „živ ili mrtav“ — kako je glasila carska zapovijed.

Papa je sve to strpljivo snašao. Popuštao je, gdje je samo mogao i smio. Gdje mu sveto njegovo zvanje i položaj nisu dozvoljavali, da popušta, tamo je odgovorio caru primjerenom no odlučno.

I doživio je ponizivani papa zadovoljštinu, a potlačena crkva slobodu.

Nema skoro stvari, u kojoj se Napoleon ogriješio o prava crkve i slobodu papinu, a da u toj istoj ili njoj sličnoj stvari nije i sam morao da svoju opačinu okaje. In quo quis peccat — u punoj se mjeri ispunila na nezasićenom silniku.

Napoleon je papi oteo njegov patrimonij, a ujedinjeni su njegovi protivnici oteli njemu njegovo carstvo.

Napoleon je u tvrdji Fontainebleau-u držao zasužnjena papu, a u sličnoj je tvrdjavi morao on sam da potpiše abdikacionu ispravu, kojom se odriče francuskoga prijestolja.

Napoleon se je narugao cenzuri, kojom ga je papa udario te rekao porugljivo, da valjda ne će od te cenzure hrabrim njegovim vojacima puške iz ruku popadati! I gle, doskora su pisale francuske novine: „U Rusiji padaju našim vojnicima od zime puške iz ruku“!

Napoleon je papi oteo slobodu, no i to mu se osvetilo. On je skoro 6 posljednjih godina svoga života morao da sprovede i okaje na kršnom otoku sv. Helene u atlantskom oceanu.

Napoleon je papi oteo njegove kardinale, da ga izolira od svakoga saobraćaja, no i on je morao da samotuje od svojih skoro svih prijatelja (do par njih) i vjernih ostavljen.

Orijaško se carstvo Napoleonovo raspalo, a krune izgubili svi oni, kojima ih je on podijelio, a mala se je crkvena država iza toga opet okupila i ujedinila, makar i bez Avignona i Venaissina.

Moćni su Napoleonide skoro izumrli, a nasljednik sužnja Savonskoga i Fontainebleauškoga i danas sjedi na svom prijestolju.

Tako je Napoleon na svim linijama imao da okaje svoje čine, a crkva u svakom skoro pravcu dobila satisfakciju.

Još nešto.

Da pravedna stvar crkve dobije potpunu zadovoljštinu, i za to se je pobrinula Providnost božja. Jer se eno najrazrožniji elementi u tu svrhu ujedinjuju, da se obrane od nasilja Napoleonova. Složili su se katolički, protestantski, anglikanski i skizmatički knezovi i narodi na obranu proti njemu, ter su Napoleona potukli i svi zajedno i svaki zasebice. Austrija ga je potukla kod Asperna, Engleska kod Abukira i Trafalgara, Rusi kod Moskve, a svi zajedno su ga porazili kod Lipskoga i kod Waterlo-a.

Kako je blagi starac Pijo VII. lijepo postupao i sa sužnjem Napoleonom, ter mu u njegovu groznu samoću na sv. Helenu odaslao dva svećenika, kako je nastojao da i samomu Napoleonu olakša njegov ropski položaj na sv. Heleni, kako je i lijepo postupao i sa Napoleonovom majkom, a i s njegovim mnogim pristašama u Rimu, nije to moglo nego samo najbolje da se dojmji Napoleona. Tome je uz božju milost i pripisati, što se je Napoleon dan pred smrt svoju ispovjedio i sa crkvom izmirio, jer je za cijelo imao za svoga dugoga samovanja na otoku dovoljno vremena, da se uvjeri, da je crkva čudo božje, kako je izgradjena na pećini, koje ni silnici prije Napoleona, ni sam Napoleon ne svlada, a ni itko poslije njega, pa ni sama paklena vrata ne će nadvladati.

Koje sreće, kad bi si i prigodom ovoga jubileja tu istinu ozbiljno razmotrili i neki moderni neprijatelji crkve!

Dr. Mirko Marchetti.